

ЕАТА Европейска асоциация по транзакционен анализ

Официалният език на ЕАТА е английски. Тази версия, написана на английски, е «официалната».

Етичен кодекс на ЕАТА

Гласуван от делегатите на ЕАТА: юли 2007 г. и 2011 г.

Въведение

Етичният кодекс на ЕАТА е предназначен да дава насоки на националните организации, присъединили се към ЕАТА и за всеки член на ЕАТА. Той е предназначен да помага на членовете на ЕАТА, работещи в областите на психотерапията, консултациите, организациите и образованието, да действат по етичен начин¹. Всяка национална асоциация има задачата да ги прилага в съгласие с националните деонтологични принципи на ТА.

Освен това, този кодекс информира обществеността за това какво поведение може да очаква в тези контексти от членовете на тази асоциация.

Този кодекс се съсредоточава върху критериите за професионално етично поведение. Ценностите и свързаните с тях етични принципи са основата за изграждането на етично поведение и за разпознаването на неетични поведения. Това е обвързващият и най-съществен документ за всички членове на ЕАТА и той може да бъде изменен дамо от съвета на ЕАТА. Етичните насоки на ЕАТА (осъвременени през ноември 1995 г.), което сега се наричат деонтологични насоки, са валидни и могат да бъдат приспособявани от националните асоциации. Те, обаче, остават отделен документ от Етичния кодекс на ЕАТА.

Националните асоциации, членки на ЕАТА, приемат етичния кодекс на ЕАТА и го използват като референтна рамка за анализиране на специфични ситуации от страна на членовете си. Всеки член на ЕАТА трябва да спазва този кодекс при практиката си. Ако това не е така, националните асоциации ще формулират санкции².

Този кодекс се състои от три раздела. Първият раздел е въведение към кодекса и описва основните перспективи в етиката. Вторият раздел е сърцевината на кодекса и определя основните ценности и свързаните с тях етични принципи. Третият раздел е приложение на тези ценности и принципи в практиката. Разделите са както следва:

Раздел I: Обща рамка за етиката

- 1.1. Някои определения за етика*
- 1.2. Основни допускания*
- 1.3. Подход на етичния кодекс*
- 1.4. Основни цели*

¹ Думата «практикуващ» е използвана в настоящия кодекс за всички членове на ЕАТА, които използват ТА и/или други понятия като модели за разбиране и промяна на индивиди, двойки, групи или организации. Думата «клиент» означава всеки ползвател, пациент, обучаващ се, група или организация, който получава професионални услуги от членове на ЕАТА.

² Санкциите могат да включват временно или окончателно прекратяване на членството.

1.5. Ангажименти

1.5.1 Ангажимент на националните асоциации, членки на ЕАТА

1.5.2 Ангажимент на членовете на националните асоциации

Раздел II: Етичен кодекс

2.1. Основни ценности

2.2. Основни етични принципи

Раздел III: От кодекса към практиката

3.1. Въведение

3.2. Таблица за етична оценка

3.3. Заключение

Приложение: Членове от Всеобщата декларация за правата на човека, свързани с основните ценности

Раздел I

Обща рамка за етиката

1.1. Някои определения за етика

Етиката³, в широкия смисъл на думата, е философската дисциплина, която изучава човешките действия, които включват едновременно морално намерение и човешка воля. Етиката⁴ предполага способността да избираме как да постъпваме. Тя включва способността да избираме съгласно наши собствени параметри (субективна етика) и като взимаме пред вид гледната точка на другия (междоличностна етика).

Деонтологията (професионалната етика) е изучаването на моралното задължение и ангажименти на практикуващите да постъпват етично.

1.2. Основни допускания

- Има тясна връзка между етиката и практиката⁵: поведението може да бъде етично или не, в зависимост от това дали то допринася или не за собственото благополучие и за това на другите.
- Етиката е общата рамка, която ръководи практикуващия в предоставянето на професионална услуга и винаги стои в основата на практиката. Тя не се ограничава с разрешаването на трудни и проблематични ситуации.
- Етиката разпознава ценности, които помагат на хората да осъществяват потенциала си като човешки същества; ценностите са в основата на етичните принципи като насоки за привеждане в действие на ценностите. Принципите са в основата на деонтологичните норми и представляват насока за професионалната практика.

1.3. Подход на етичния кодекс

³ Определението е взето от италиански речник: Dizionario delle Idee, Sansoni, 1977, стр. 392.

⁴ Точното значение на етиката е синоним на морал (думите «етос» и «мос», съответно на старогръцки и на латински, означават обичаи, навици) и се отнася до способността на човека да проверява себе си, за да намери себеосъществяване – значи, ние ставаме етични, когато осъществяваме потенциала си и имаме пред вид себеосъществяването на другия.

⁵ Практика означава професионалната връзка на помагане, която настъпва, когато практикуващ и ползващ услугата се споразумеят в ясен договор. Това е приложимо за всички специализирани области: психотерапия, консултации, образование и организации; приложението може да бъде различно, но обосновката е една и съща във всички тези области.

Етичният кодекс на ЕАТА определя основните ценности. Тези ценности предлагат референтна рамка, за да се информира практикуващият относно личното и професионално поведение, така че да подпомага благополучието на хората, участващи в професионално взаимоотношение. Тези ценности помагат за изработването на критерии за етично и професионално поведение. Кодексът включва основни ценности и свързани с тях етични принципи и ги използва като основа за информиране за етичната практика във всички помагащи професии.

Деонтологичните насоки (насоки за професионална етика) съдържат набор от предписателни правила за регулиране на поведението на практикуващите с цел защита на правата на всеки клиент. Тези насоки са в строга връзка с националното законодателство и са специфични за различните професионални организации.

Целта на Етичния кодекс и деонтологичните насоки е да се гарантират човешките права, както и съответствието с националните законодателства.

В този кодекс се набляга преди всичко на важността на това, да се придържаме към ясни ценности и етични принципи, за да създадем референтна рамка за справяне с многобройни и разнообразни ситуации, дори и ако те не са специфично описани в етичния кодекс.

Този подход премества арената на етичната практика далеч от прилагането на набор от правила, посочващи какво би трябвало или не би трябвало да се прави и я разполага в разглеждането на ценности и принципи, които ръководят практикуващите ТА. В допълнение към това, описването на нашата етика с термините на общите ценности и принципи спомага за взимане пред вид на културните различия в лоното на общността на ЕАТА, и дава на националните асоциации модел за интегрирането им в националните деонтологични кодекси (кодекси за професионална етика). Възможно е да се сблъскваме със ситуации, които не са разгледани в специфични кодекси, или пък да бъдем изправени пред необходимостта да взимаме решения, като избираме между повече от един етичен принцип. При такива обстоятелства, всеки избран начин на постъпване става неетичен само ако може да бъде показано, че практикуващият не се е съобразил по подходящ начин с ценностите и принципите на ТА. Всички примери са разработени само като насоки за добри практики и не са замислени така, че да бъдат изчерпателни.

1.4. Основни цели

1. Да повиши осведомеността и мисленето в етични понятия (ценности и принципи, както и норми и забрани) на практикуващите, за да създаде референтна рамка за анализиране на ситуации в живота на хората.
2. Да даде на членовете на ЕАТА ясна етична рамка, така че практикуващият да има критерии, които да му помагат да избира етични позиции и да използва тези критерии като модел за анализиране на ситуации от практиката.
3. Да даде някои примери за прилагане на етични принципи, произтичащи от ценности, така че практикуващият да разбере взаимовръзката между двете и да не прави просто свръхприспособяване към набор от правила.
4. Да покаже необходимостта от саморефлексия, като представи ценности и етични принципи, а не списък от правила и изисквани начини на поведение.

1.5. Ангажименти

Поради естеството на ЕАТА, която е асоциация от асоциации, този член е написан в две части: първата част се отнася специално за асоциациите, а втората част е за индивидуалните членове на ЕАТА. Приемането на този етичен кодекс е изискване на ЕАТА и към асоциациите, и към индивидуалните (физическите) лица, които искат да станат нейни членове.

1.5.1 Ангажимент на националните асоциации, членки на ЕАТА

Всяка национална асоциация, която е член на ЕАТА, приема този етичен кодекс и се ангажира със следното:

- да създаде свои собствени деонтологични насоки (те могат за се основават на деонтологичните насоки на ЕАТА) в съгласие с:
 - етичния кодекс на ЕАТА
 - насоките за професионална практика на ЕАТА и на МАТА
 - националното си законодателство
 - Националните деонтологични насоки трябва да вземат пред вид различните професии на практикуващите ТА и културните аспекти.
- Да гарантира, че всеки член приема етичния кодекс на ЕАТА, насоките за професионална практика на ЕАТА и на МАТА и националните деонтологични насоки и че ги използва в практиката си.
- Да се грижи за разрешаване на местни ситуации, когато професионалното поведение на някой член не съответства на националните деонтологични насоки, на етичния кодекс на ЕАТА и на националното законодателство.

1.5.2 Ангажимент на членовете на националните асоциации

Всеки индивидуален член (обикновено членуващ в национална асоциация) приема етичния кодекс на ЕАТА и се ангажира да:

- го използва като референтна рамка за своите етично мислене и разсъждения, а също и като ръководство в практиката;
- следва деонтологичните насоки на своята страна (насоки за професионална етика), като взема пред вид специфичната си професия.

Всеки индивидуален член е отговорен за своето собствено професионално поведение и трябва да осъзнава ангажимента си към общността на ЕАТА. Ако поведението на някой член не съответства на националните деонтологични насоки и на тези на ЕАТА, това поведение ще бъде подложено на разследване и оценка от националната асоциация, която ще определи какви санкции да бъдат наложени на този член, ако това е необходимо.

Всеки учител на ЕАТА се ангажира да обсъжда и да се позовава на този кодекс във всички аспекти на обучението.

Раздел II: Етичен кодекс

Сърцевина на етичния кодекс

Етиката е дисциплината, която изтъква основните ценности, ръководещи мисленето и поведението на човешките същества.

Ценностите идват от екзистенциална и философска гледна точка, валидни са за всеки и допринасят за благополучието на човека, за когото се отнасят, и на другите. Те са всеобщи и отиват отвъд културните норми и развитието на индивидуалните постижения.

Етичните принципи произлизат от ценностите и посочват нагласата, която трябва да имаме, за да изразяваме ценностите в професионалната си практика. Поради естеството си, принципите трябва да бъдат тълкувани във връзка с културата. Някои принципи могат да бъдат изразявани по различни начини в различните култури. Те са валидни също за всеки човек, който е пряко или непряко свързан с този практикуващ специалист.

В този раздел ще бъдат разпознати и определени специфичните ценности и етични принципи. Ценностите са съществени за всяко здравословно човешко развитие, и в индивидуален, и в междуличностен аспект, и поради това могат да бъдат разглеждани като основни човешки права. Затова ценностите, описани в този кодекс, съответстват на Всеобщата декларация за правата на човека⁶.

Етичните принципи са определени накратко. Те трябва да бъдат прилагани в практиката, като се съобразяват с хората, които пряко или непряко са свързани с нея. За всеки принцип е посочена поредица възможни решения, които трябва да бъдат разгледани, за да постъпваме етично към клиента, към самите себе си в качеството ни на практикуващи специалисти, към обучители, към колеги и към човешкото обкръжение/общността.

2.1. Основни ценности

Ценностите представляват това, което е основно за човешкото същество, за да подкрепя личностното му развитие и себеосъществяване, както и тези на другите хора. Те включват позоваване на естествения закон, който посочва кое поведение е уважително към себе си и към другите. Ценностите, представени по-долу, са свързани с правата на човека и са включени във Всеобщата декларация за правата на човека.

Тази референтна рамка съответства и на екзистенциалната и философска гледна точка на ТА. Много ценности могат да бъдат екстраполирани, затова списъкът, който следва, не трябва да се разглежда от членовете на ЕАТА като изчерпателен.

Като се има пред вид обхватът на дейностите, за които става дума, основните ценности са следните:

1. Достойнство на човешките същества⁷

Всяко човешко същество е ценно, независимо от неговия пол, обществено положение, религиозна принадлежност, етнически произход, физическо или умствено здраве, политически възгледи, сексуална ориентация и т. н.

2. Самоопределение⁸

Всеки човек е свободен да взема решения за собственото си бъдеще в рамките на националното законодателство на страната си и като се съобразява със своите собствени потребности и с тези на другите хора. Всеки човек може да се учи от опита си да се грижи за себе си, като взема пред вид естеството на света и свободата на другите.

⁶ Това е посочено във Всеобщата декларация за правата на човека, обнародвана на 10 декември 1948 г. от Общото събрание на Обединените нации.

⁷ Членове 1, 2, 3 от Всеобщата декларация за правата на човека, вж. приложението.

⁸ Членове 18 и 19 от Всеобщата декларация за правата на човека, вж. приложението.

3. *Здраве*⁹

Физическата и умствената стабилност са право на всеки човек и е необходимо да бъдат активно опазвани.

4. *Сигурност*¹⁰

Всеки човек се нуждае да може да изследва и да расте в обкръжение, което му дава чувство за сигурност.

5. *Взаимност*¹¹

Всеки човек, като се има пред вид, че живее и израства в междуличностен свят, е взаимно обвързан с благополучието на другите и развива взаимозависимост с другите, за да изгражда собствената си сигурност и тази на другите.

Тези ценности са пряко свързани една с друга и ще влияят на практикуващите ТА в тяхната собствена професионална практика.

2.2. *Основни етични принципи*

Поради естеството на ценностите и тяхното значение в човешкия живот и за да сее гарантират уважението към всеки човек и спазването на правата му, е необходимо да се открият ясни насоки за поведение, които да бъдат тясно свързани с ценностите. Етичните принципи произлизат от ценностите и са замислени като указание как да се практикува, така че да се подпомага благополучието, развитието и израстването на човека. Те са предписателни и предлагат критерии за етично поведение.

Като се използват ценностите за отправна точка, е възможно да се определи набор от етични принципи. Главните от тях са:

- Уважение
- Овластяване
- Защита
- Отговорност
- Ангажираност във връзката

В помагачите професии етичните принципи трябва да бъдат насочени към много целеви групи, за да влияят на етичното поведение. Главните от тях са:

- Клиенти
- Самият практикуващ
- Обучители
- Колеги
- Човешкото обкръжение/Общността.

⁹ Членове 24 и 25 от Всеобщата декларация за правата на човека, вж. приложението.

¹⁰ Членове 22 и 23 от Всеобщата декларация за правата на човека, вж. приложението.

¹¹ Член 29 от Всеобщата декларация за правата на човека, вж. приложението.

Практикуващите ТА ще обмислят всяка ценност и произтичащите от нея етични принципи и ще разсъждават върху собственото си възприятие, за да решават какви нагласи да възприемат и как да постъпват във всяка от целевите групи, посочени по-горе. Практикуващият ще анализира всяка ситуация, като разглежда влиянието върху етичните принципи върху практиката си, и ще избира начини на поведение, които взимат пред вид разнообразието от фактори, например клиента, самия себе си, обкръжението и т. н.

След кратко описание на всеки етичен принцип, тук даваме списък, който посочва точките за разглеждане. Това ще позволи на практикуващия да прецени ситуацията и да поеме отговорност за избора си. Първо представяме примери за добри практики, разработени в съответствие с дадения етичен принцип. В списъка са дадени критериите, които трябва да бъдат възприети в практиката на ТА. Целта на този списък е да стимулира практикуващия да си задава въпроси, за да приложи принципите в практиката. Списъкът не е изчерпателен и всеки практикуващ ще намери свой собствен отговор, когато разглежда петте целеви групи. Този процес ще позволи на практикуващия да си изясни основанията за поведението си.

1. *Уважение* към всеки човек като човешко същество, извън всякакви специфични характеристика или качество.
 - към клиентите: практикуващият ще вземат пред вид изцяло и ще се стремят да разбират личната гледна точка на всеки отделен човек. Практикуващият ще помага на човека да бъде в съгласие със собствената си гледна точка. Практикуващият ще предоставя възможно най-добрите си услуги на клиента. Практикуващият ще предлага здравословно и професионално обкръжение и, като осъзнава властта, която положението му му дава, ще се старая да създава атмосфера на доверие, като избягва всякакви ситуации, при които някой би могъл да бъде използван и т. н.
 - към самия себе си: практикуващият ще взема пред вид собствената си гледна точка/трудности/предпочитания и ще препраща при други компетентни колеги всеки клиент или ситуация, с които той самият не иска или не може да се занимава и т. н.
 - към обучаващите се: учителят, като има пред вид равнището на образование на обучаващите се, ще дава подходяща подкрепа, ще дава всички необходими източници за учене и ще бъде готов да променя собствения си стил на обучение, за да го приспособява към учебните потребности на обучаващия се и т. н.
 - към колегите: практикуващият ще поддържа съзнание за професионализма на колегите си и, когато има притеснения, ще ги споделя направо с колегата, за когото се отнасят. След като изслуша отговора, практикуващият ще направи независима преценка на въпроса и т. н.
 - към общността: практикуващият ще взема пред вид специфичната култура на своята общност и няма да се опитва да налага своите собствени ценности и т. н.

2. *Овластяване*, което набляга на важността да се подпомага израстването на всеки човек.

- към клиентите: практикуващият ще се посвети на работа, чрез която да помага на клиента да развиване съзнанието за собствено достойнство, отговорност и права и т. н.
 - към самия себе си: практикуващият ще се образова постоянно в областта на специалността си, за да разширява знанията си и ще се грижи за своето професионално и лично израстване и т. н.
 - към обучаващите се: учителят ще оценява компетентността на обучаващите се при него и ще ги подпомага в развиването на потенциала им, в израстването им и в благополучието им и т. н.
 - към колегите: практикуващият ще уважава приносите на колегите си и ще създава условия за разширяване на професионализма им, като се стреми да споделя компетенции, а не да завижда на техни открития и т. н.
 - към общността: практикуващият ще мисли за разширяване на благополучието на общността, както и на отделните хора т. н.
3. *Защитата* представлява грижа за себе си и за другите (физическа, умствена и т. н.), като се има пред вид уникалността и стойността на всеки човек.
- към клиентите: практикуващият ще предлага подходящи услуги на клиентите си, като осигурява здравословно работно обкръжение (например поверителност, физическа сигурност, информирано съгласие за високорисковите процедури) и ще поддържа осъзнаване на всякакви разрушителни склонности на клиента. Няма да влиза в или да поддържа професионален договор, при който други дейности или взаимоотношения биха могли да застрашат професионалния договор (Ж)¹²; ще поддържа поверителност дори и след приключване на терапевтичната връзка (З) и т. н.
 - към самия себе си: практикуващият ще съобразява със собствените си ценности и процес на учене, и ще отказва да работи в ситуации, които включват конфликт със самия себе си или които изискват по-високо равнище на компетентност. Ще се грижат за собствената си безопасност и ще вземат решение за прекратяване на връзка с клиента, ако практикуващият изпадне в каквото и да е физическо или умствено състояние, което нарушава способността му да работи ефективно и компетентно с клиента (К) и т. н.
 - към обучаващите се: учителят ще насърчава обучаващите се да признават собствените си предпочитания и ограничения, за да защитават себе си и клиентите си от неподходящи или нараняващи интервенции. Ще стимулира обучаващите се да се грижат за личното си и професионалното си израстване, да наблюдават личния си стил и да разглеждат лични въпроси, които интерферират с тяхната собствена безопасност или тази на други хора и т. н.
 - към колегите: практикуващият ще се съгласява да изслушва дерогационни изявления или действия от колеги (Б) и т. н.
 - към общността: практикуващият ще предлага на клиентите услуги в пълно съответствие с действащите в страната закони т. н.

¹² Буквите в скоби се отнасят до предишния етичен кодекс на ЕАТА.

4. *Отговорността* представлява взимане пред вид на последствията от нашите собствени действия като клиенти, обучители, терапевти, супервайзери, съветници и т. н.
- към клиентите: практикуващият ще сключва ясни договори и ще ръководи професионалното взаимоотношение по такъв начин, че да не нанася вреда на клиента, когато клиентът не е в състояние или не иска да функционира автономно и отговорно (Д). Той няма да използва клиента по никакъв начин (Е) или да действа така, че да причини преднамерена или умишлена вреда на клиента (В) и т. н.
 - към самия себе си: практикуващият ще има пред вид влиянието на положението си върху клиента и ще внимава за начина, по който отговаря на клиентите, така че да подпомага благополучието им и да предотвратява злоупотребата и т. н.
 - към обучаващите се: учителят ще осъзнава учебните потребности на обучаващите се при него и ще им предоставя необходимите за обучението им инструменти и информация. Ако някой обучаващ се не иска да промени неетична ситуация, ще му/й се противопостави и ще вземе решение за специфичен и етичен начин на действие и т. н.
 - към колегите: практикуващият ще приема отговорността за противопоставянето на колега, ако има основателна причина да смята, че колегата действа по неетичен начин и, при липса на разрешение на ситуацията, ще докладва за поведението на този колега пред съответния орган по етиката (М) и т. н.
 - към общността: практикуващият ще смята за своя професионална отговорност да бъде загрижен за психологическото и физическо здраве на своята общност т. н.
5. *Ангажираността във взаимоотношението* означава развиване на истински интерес към благосъстоянието на клиента.
- към клиентите: практикуващият ще се старее да взима пред вид междуличностния свят на човека и да взима пред вид влиянието му върху човека и т. н.
 - към обучаващите се: практикуващият ще учи обучаващите се да взимат под внимание междуличностния свят на техните клиенти и т. н.
 - към колегите: практикуващият ще участва в конференции и т. н., за да споделя приносите си и т. н.
 - към общността: практикуващият ще следи и ще бъде активен в живота на своята общност т. н.

За да вземат етично решение, практикуващите се основават на етични принципи, които им позволяват да оценяват различни ситуации, така че да правят обмислен избор на действие. Може, обаче, да се случи така, че практикуващите да бъдат въввлечени в ситуации, в които не е възможно съчетаването на всички приложими принципи. Въпреки тази трудност, практикуващият все пак трябва да разгледа специфичната ситуация, да проучи различните гледни точки и да отговаря за решението си.

Следващата схема (фиг. 1) представя в синтез сърцевината на етичния кодекс. Използвани са три различни равнища за оценка на ситуацията съгласно етичните понятия:

1. Първо равнище – основни ценности – те са приложими за всяко човешко същество и имат всеобща валидност.
2. Второ равнище – етични принципи – подлежат на тълкуване според културата и предполагат различия в различните професии.
3. Трето равнище – целеви групи – посочват хората или ситуацияите, които трябва да бъдат разглеждани, за да има етично практикуване.

Фиг. 1. Синтез на сърцевината на етичния кодекс – три равнища на анализ на етичното практикуване

Раздел III

От кодекса към практиката

3.1. Въведение

Както беше посочено по-рано, този кодекс има за цел да даде на практикуващите ТА референтна рамка, за да им помага да разсъждават върху анализиранияте ситуации с понятията на етиката, като взимат пред вид комплексността на човешкия живот. По този начин, практикуващите ще могат да правят подходящи професионални избори, като се съсредоточават върху ценности и принципи, както и върху норми и забрани. Кодексът подчертава отговорността на практикуващия при решаването как да действа в своята специфична област: психотерапия, консултация, образование или организации.

Настоящият кодекс подчертава важността на етична нагласа, която задължително трябва да се изразява в етично поведение. Предвидено е този кодекс да има широко приложение при анализиранияте ситуации, в които практикуващият ТА ще извършва интервенции в практиката си, за да допринесе за израстването на клиента в неговата/нейната общност.

Всеки член на ЕАТА (1.5.2) се ангажира да използва етичния кодекс като референция в своята професионална практика и да го интегрира с деонтологичните насоки, съгласно националното си законодателство.

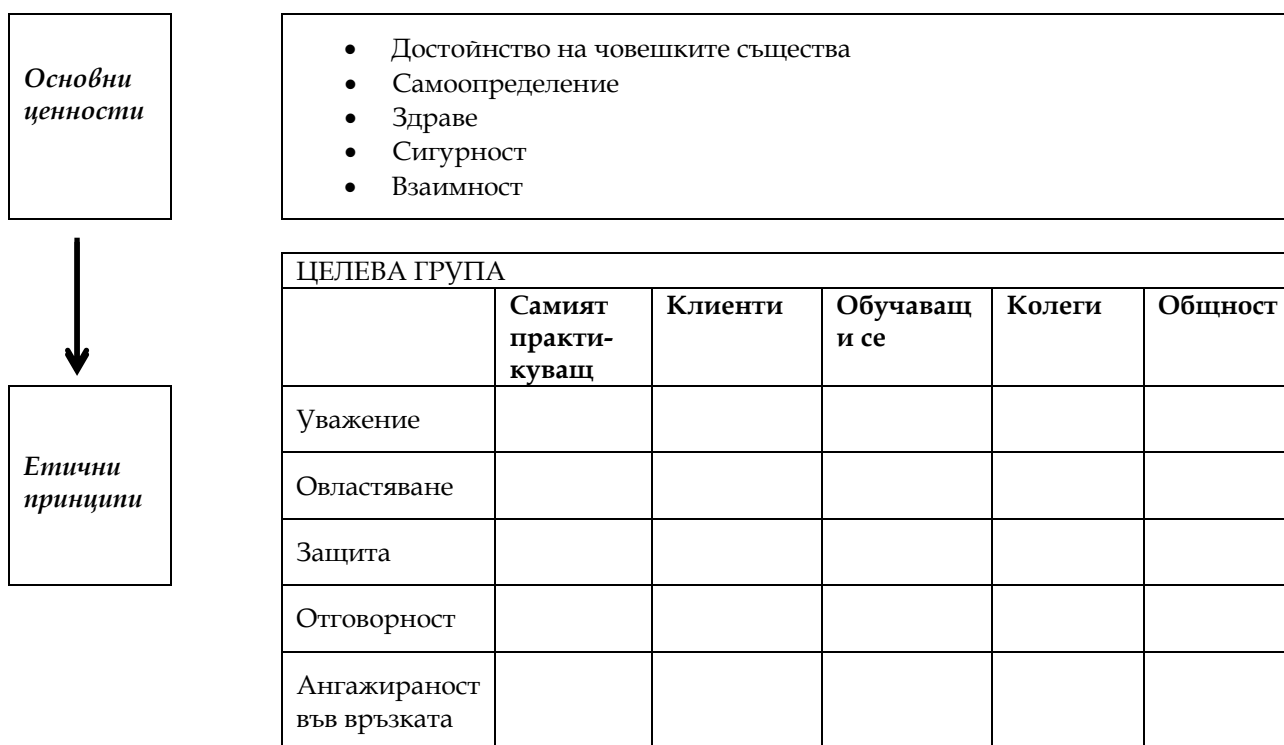
Този кратък раздел е предназначен да бъде мост към етичната практика. Представен е графичен инструмент, който спомага за визуализирането на комплексността, изисквана при прилагането на кодекса в практиката.

Този инструмент – таблица за етична оценка – представлява предизвикателство за всеки практикуващ ТА да развива собственото си мислене в етични понятия, да поема отговорност за избирането на подходящи интервенции, чрез внимателен и комплексен анализ и оценка на ситуацията.

3.2. Таблица за етична оценка

Таблицата, която следва (Фиг. 2), представя ключовите точки, описани в раздел II от настоящия етичен кодекс на ЕАТА; тя се основава на третото основно допускане, споменато в раздел 1.2 на настоящия кодекс: Етиката разпознава ценности, които помагат на хората да осъществяват потенциала си като човешки същества; ценностите са в основата на етичните принципи като насоки за привеждане в действие на ценностите. Принципите са в основата на деонтологичните норми и представляват насока за професионалната практика.

Фиг. 2. Таблица за етична оценка съгласно етичния код на ЕАТА

Фигура 2 показва графично, че основните ценности съставляват основата на етичните принципи, които трябва да бъдат прилагани в практиката. Стрелката от основните ценности към етичните принципи илюстрира необходимостта от оценяване на въпроса първо чрез понятията на основните ценности. Следващият процес е да се идентифицират етичните принципи, които се отнасят до ситуацията, в зависимост от областта на приложение. Тази рамка ще бъде полезна при насочването на интервенцията в контекста на практиката.

Долната част на фигурата се състои от двуизмерна таблица, която подчертава и позволява визуализиране на комплексността на етичната оценка. Необходимо е да разглеждаме етичните принципи и различните целеви групи, участващи в ситуацията, за да оценим кой/кои се нуждаят от специално внимание при интервенцията. Други практикуващи трябва да се грижат едновременно за различни целеви групи и принципи.

Практикуващият трябва да осъзнава потенциалните конфликти, които ще възникнат при избора на интервенция. Практикуващият ТА ще вземе обмислено решение, като оцени целевите групи в тази ситуация (самия себе си, клиенти, обучаващи се, колеги, общност), като разгледа последствията за хората и като вземе прев вид техните собствени гледища, чувствителност, истории, култури и ценности.

3.3. Заключение

Взимането на подходящо етично решение често е труден и сериозен процес, предшестван от сложни действия, които практикуващият ТА извършва, като мисли, оценявайки приоритета на едни или други важни въпроси, които трябва да бъдат взети пред вид, в светлината на основните ценности, етичните принципи и различни целеви групи, към които се обръща в професионалната си практика. Гледната точка на настоящия етичен кодекс засилва отговорността на практикуващия и е по-трудна за следване от списък с нарми и забрани, тъй като взима пред вид комплексността на човешкия живот и съответната важност на разглеждането на ценностите, намеренията, нагласите, желанията и страховете, заедно с поведението.

Приложение

Членове от Всеобщата декларация за правата на човека, свързани с основните ценности¹³

Член 1. Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство.

Член 2. Всеки човек има право на всички права и свободи, провъзгласени в тази Декларация, без никакви различия, основани на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, материално, обществено или друго положение.

Освен това, няма да се допускат никакви различия, основани на политическия, правния или международния статут на държавата или територията, към която човек принадлежи, без оглед на това, дали тази страна или територия е независима, под попечителство, несамоуправляваща се или подложена на каквото и да е друго ограничение на суверенитета.

Член 3. Всеки има право на живот, свобода и лична сигурност.

Член 18. Всеки човек има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва правото да смени религията или убежденията си, както и свободата да изповядва религията или убежденията си, индивидуално или колективно, публично или частно, чрез обучение, обреди, богослужение и ритуали.

Член 19. Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му; тази свобода включва правото безпрепятствено да се придържа към своите убеждения, както и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи чрез всички средства и без оглед на държавните граници.

¹³ Цитирани по публикувания текст на български език в сайта на Комисията по защита на личните данни: <https://www.cpdp.bg/?p=element&aid=32> (бел. прев.)

Член 22. Всеки човек, като член на обществото, има право на социална сигурност и на осъществяване – чрез национални усилия и международно сътрудничество и в съответствие с устройството и ресурсите на съответната държава – на икономическите, социалните и културни права, необходими за неговото достойнство и за свободното развитие на неговата личност.

Член 23. (1) Всеки човек има право на труд, на свободен избор на работа, на справедливи и благоприятни условия на труда, както и на закрила срещу безработица. (2) Всеки човек, без каквато и да е дискриминация, има право на равно възнаграждение за равен труд. (3) Всеки човек, който се труди, има право на справедливо и задоволително възнаграждение, което да осигури на него и неговото семейство съществуване, съответстващо на човешкото достойнство и допълнено, ако това е необходимо, с други средства за социална защита. (4) Всеки човек има право да учредява и да членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

Член 24. Всеки човек има право на почивка и отдих, включително на разумно ограничаване на работното време и на периодичен платен отпуск.

Член 25. (1) Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини. (2) Майките и децата се ползват с особени грижи и подпомагане. Всички деца, родени в брака или извън брака, се ползват с еднаква социална защита.

Член 29. (1) Всеки човек има задължения към обществото, в което единствено е възможно свободното и цялостно развитие на неговата личност. (2) Всеки човек, при упражняването на своите права и свободи, е подчинен само на такива ограничения, установени със закон, изключително с цел да се осигури необходимото признаване и зачитане правата и свободите на другите и за удовлетворяване на справедливите изисквания на морала, общественя ред и общото благоденствие в едно демократично общество. (3) Тези права и свободи при никакви обстоятелства не могат да бъдат упражнявани в противоречие с целите и принципите на Организацията на Обединените нации.